

Naar een behoedzamer aanpak van de opwarming

J. Nijssen, 2008

De praktijk

Als oudere veeboer zie ik met lede ogen toe hoe alles wat groeit in de gevarenzone verzeild raakt door de klimaatsveranderingen.

Elk jaar blader ik met veel interesse de officiële publicaties (van KNMI, PCCC en IPCC) door, benieuwd welke argumentaties de westerse intellectuelen nu weer gefabriceerd hebben om enerzijds de investeerders in de emissierijke sectoren dusdanig gerust te stellen dat ze er nog een schepje bovenop doen, anderzijds de bevolking een veilig gevoel van continuïteit en beheersbaarheid zonder ingrijpende keuzen te bezorgen.

Ondertussen zag ik in 10 jaar tijd de hagel groeien van hooguit pingpong ballen naar extra grote tennisballen (diameter 12 cm) met tussendoor brokken ijs ter grootte van halve voetballen. In onze regio moesten dan ook afgelopen jaar de meeste daken opnieuw worden gedekt.

In plaats van te gaan gillen, blijft het KNMI dit soort verschijnselen afdoen met “grillen van de natuur” (zie De Staat van het Klimaat 2006, PCCC, pagina 9), ofschoon ze zich na de recente hete maand april toch publiekelijk begint af te vragen of er in de modellen misschien iets van de realiteit over het hoofd wordt gezien (de Telegraaf, 5 mei 2007, pagina 10).

Dat laatste is ook mijn idee. Elke systeem- of regeltechnicus met ervaring zal aan de hand van de huidige veranderingen kunnen beamen dat het klimaatstelsel nu al instabiel aan het worden is. Waarom?

De weer-waarden gaan steeds meer oscilleren, schieten verder uit in de extremen, en de verblijfstijd rond het gemiddelde wordt steeds kleiner, hetgeen betekent dat de afwijkingsversterkende krachten steeds meer overwicht krijgen op de afwijkingsdempende krachten en deze laatste toenemend moe en kapot worden gebeukt.

Waarmee ze in zeer gevaarlijk vaarwater terecht komen waar steeds kleinere verstoringen beslissend kunnen worden voor een definitief en onomkeerbaar vertrek naar een ander, waarschijnlijk verre gaand onleefbare klimaatsituatie. Voor de zon is 100 graden een peulenschil.

Ontwrichting

Gezien de heftigheid van de nu al optredende klimaatsveranderingen, en gezien de algemene wetenschappelijke consensus dat een dergelijk complex open systeem heel slecht voorspelbaar is (wie voorzagt bijvoorbeeld de snelle recente afsmeltingen?), kunnen noch de modelberekeningen van het IPCC, noch de door hen voorgestelde oplossingen mijn onrustgevoelens kalmeren.

Wat de oplossingen betreft wil ze kost wat kost elke economische ontwrichting vermijden d.w.z. de manier waarop nu geproduceerd, getransporteerd, en geconsumeerd wordt moet grosso modo onaangestast blijven; er is alleen andere techniek nodig. Uit naam van die minimalisering van economische ontwrichting stelt ze dan echter voor tot 2030 een klimatologische ontwikkelingsgang te veroorzaken tot het uiterste randje (nl. 2,4° gemiddelde verhoging) waarop het klimaat nog net niet uit het evenwicht kan raken en kan omkieperen d.w.z. fataal onomkeerbaar onleefbaar wordt.

Is dit gezien de huidige nu al gevaarlijke dynamiek en de slechte voorspelbaarheid van wat ons nog te wachten staat niet verre gaand dom? Temeer waar we nu al wat de groeiprocessen betreft ernstig hun vrij nauwe bandbreedte aan levenscondities (water, temperatuur, straling, dynamiek) aan het overschrijden zijn. Weegt het uit de weg gaan van elke economische ontwrichting

zwaarder dan de gegarandeerde ontvricting van de groeiprocessen (en dus van de voedsel productie) ?

Een samenleving die zo redeneert is de weg kwijt. Met een bom ga je toch ook niet voetballen. Als groei (vooral in het beginstadium zeer kwetsbaar) eenmaal moeilijk wordt, krijg je het slechts met de grootste moeite mogelijk weer aan de praat. Tevens wordt met de voornoemde motivering (om tot het randje te gaan) de dominante waarde van voeding onderschat. Honger bepaalt alle waarde die een mens te hechten heeft. Goed gevoede mensen vergeten dit maar als het er maar naar begint te ruiken dat tekort of honger op de loer ligt, komen er krachten los die nergens meer naar luisteren.

Artikel 2 van het Kyoto-protocol erkent dit ook: Er staat in dat een dusdanige stabilisatie moet worden bereikt dat de voedselproductie niet in gevaar komt. De huidige rapporten zeggen echter: het komt in gevaar, vooral in het Zuiden, maar in het Noorden kan de landbouw zich aanpassen. Voor hoelang en ten koste van hoeveel emissies mag iedereen zelf blijkbaar uitzoeken. De overschatting van de mogelijkheden op dit vlak druipen ervan af.

Kortom, mijn oordeel over de recente rapporten is:

- ≈ te weinig behoedzaamheid;
- ≈ ongefundeerd veel fiducia in de onschadelijkheid en wereldwijde uitvoerbaarheid van nog vrij onrijpe technieken;
- ≈ en te weinig oog voor wat prioritair is in het menselijk bestaan (nl. voeding tot elke prijs).

Naar een behoedzamer aanpak

De recente rapporten brengen één lichtpunt: publiekelijk en algemeen ziet men in dat menselijke activiteiten de opwarming veroorzaken.

In deze activiteiten zal dus ingegrepen moeten worden. Dat de IPCC geen oog heeft voor prioriteiten daarin is begrijpelijk want vraagetkens plaatsen bij en prioriteiten aanbrengen in het menselijke activiteiten-spectrum betekent strijd, ruzie en moeilijk.

Toch is dat de enig overgebleven haalbare weg. Er zal *gewogen en gekozen* moeten worden. Deze bal is gaan rollen en we zullen heel gauw moeten overgaan tot enorme saneringen in een aantal emissie-rijke relatief overbodige sectoren van menselijke activiteit, wil het niet vrij vlot Amen-uit zijn voor het merendeel van ons. En dan nog zal het kantje boord worden, want de klimaatverandering is in twee opzichten gevaarlijk.

I. In de eerste plaats *fysisch*.

Klimaat bepaalt alle primaire processen. De opwarming zal de komende jaren steeds hardere klappen gaan uitdelen die ingrijpen op al onze omgevingsfactoren tegelijk. De mens gaat daarop reageren. Bovenop zijn uitstoot voor zijn natje, zijn droogje en zijn uitstapjes, zal dus de uitstoot komen voor enerzijds herstel van schade (de nazorg) en voor anderzijds voorzorgsmaatregelen.

Al deze activiteit werkt opwarmingsversterkend en beconcurrereert elkaar m.b.t. beschikbare middelen. Des te meer herstel nodig is, des te minder voorzorg mogelijk is. En des te meer voorzorg op effecten, des te minder zal men kunnen toekomen aan voorzorg op oorzaken. Dit alles compliceert de beslissingssituatie rond klimaatbeleid enorm.

II. In de tweede plaats *psychisch*.

Een misschien nog gevaarlijker factor is dat de huidige psychische toestand van de beslissers volslagen haaks staat op de noodzaak tot incasseren en behoedzaamheid die bovenbeschreven beslissingssituatie rond klimaat absoluut vereist.

De energetische welvaart, de informatie technologie en de voortdurende groei en expansie hebben de westerse mens dusdanig hoog verheven dat hij of het zicht op de

essentiële volgorde en ordening van levensfuncties en levensvoorwaarden heeft verloren, of denkt deze volgorde te kunnen manipuleren om zich er aan te onttrekken. Bevangen door technologisch beheersingsdenken en vol ambities naar nog kunstmatiger en fantastischer leefwerelden in ruimte en tijd, is het voor die mens bijna onmogelijk te moeten bukken en zich aan te passen aan zoiets lulligs als een broeikasgas. Al met al gevaarlijk omdat het verdampen van deze psychische toestand dusdanig lang kan gaan duren dat de aanpak van het klimaatprobleem te laat komt.

Nu al heeft de psychische factor geleid tot een ontkenningfase van meer dan 10 jaar, en ze manifesteert zich doorlopend in de tendens het beleid voornamelijk in de richting van aanpassing (voorzorg op effecten) te sturen d.w.z. vooral maatregelen te treffen waarmee opwarmingsgevolgen (hitte, branden, zeespiegelstijging) hier in het Westen worden ondervangen (bv. door airco, blusvliegtuigen, kust-bescherming).

Dit scenario is dusdanig egoïstisch en asociaal (vanwege het energie-slurpende karakter) dat de toch al moeizame internationale solidariteit volledig zal instorten. Ieder land of blok zal dan voor zich gaan en tegen elkaar op, met als gevolg: wanorde, conflicten en oorlog. De hiermee gepaard gaande opwarmingsversterking kan de dampkring in enkele tientallen jaren voor eeuwen onleefbaar maken. Eerst zal de lokaalgebonden bevolking omkomen; Daarna de rest. Het zal allemaal op een ongeluk lijken; dat was het niet.

Die kant kunnen we beter niet opgaan: te gevaarlijk en te immoreel. Maar hoe vermijden we dat? Hierin ligt een taak voor een volksbeweging (klimaatbeweging). Ze zal de politieke krachten een sociaal solidaire en betrouwbaar haalbare richting in moeten duwen; en wel door op te komen voor een behoud van alle essentiële levensvoorwaarden voor allen, middels een actief en tijdig voorkomen van de opwarming door voorzorg op oorzaken d.w.z. ingrijpen bij de bron (enerzijds uitstoot verminderen, anderzijds de natuurlijke opnamecapaciteit minstens in stand houden).

Tactiek van een klimaatbeweging

Er zal zich een brede klimaatbeweging dienen te vormen om de expansieve roekeloze tijdgeest m.b.t. klimaat te keren. Haar tactiek zal gezien het voorgaande (het remmen van de expansie enerzijds, de gevaarlijke beslissingssituatie anderzijds) de aard moeten hebben van massaliteit, eenvoud van doel en actief maar geweldloos handelen.

Wat kan in eerste instantie dat doel zijn ?

Twee observaties:

- ≈ Alles wat groeit (algen, vis, gras, bomen, graan, etc.) dient twee functies: het voedt ons, en het neemt CO₂ op en levert O₂; is dus onmisbaar in de ademhaling van de aarde en van ons .
 - Prioritair is dit te behouden, overal waar het kon en dus kan .
 - Zodat het ter plekke gebruikt kan worden en mensen, vee en vegetatie er kunnen gedijen.
 - Alles wat snel en ver beweegt middels fossiele brandstoffen, ver-slechtert via de opwarming nu al in ernstige mate de condities (water, temperatuur, straling en dynamiek) voor alles wat groeit. Veel van die bewegingen zijn strikt genomen overbodig. Vliegvakanties, bloemen uit Kenia, internationaal sportbezoek; een mens kan gemakkelijk zonder. Voedsel, veilig wonen en leefbare temperaturen zijn onmisbaar; een mens kan niet zonder.

Het ligt zodoende in de rede een gedeelte van die bewegingen voorlopig op te offeren om het bestaan ter plekke te redden. Het is een illusie te denken dat we al onze activiteiten op dezelfde voet voort zouden kunnen zetten. We zitten volledig op de verkeerde koers en zullen moeten kiezen. Als tactisch eerste middel om de bewegingen te beperken is het limiteren van het luchtverkeer de aangewezen weg. Natuurlijk stoten ook andere sectoren CO₂ uit, en natuurlijk is

er ook ander overbodig vervoer, maar grofweg zijn er vier redenen om het luchtverkeer praktisch stil te leggen en zodoende het klimaat op adem te laten komen.

1. Overbodigheid.
Luxe en overbodigheid van het meeste luchtverkeer ligt er duimendik bovenop. Het gaat om vakantiepret van hooguit 6% van de wereldbevolking, om privéverkeer van een elite, om familiebezoek, om massaal bloemen- en plantenvervoer, om sport, cultuur en media. De relatieve overbodigheid blijkt tevens uit het feit dat als er een calamiteit is, de meesten ervan afzien.
2. Substitueerbaarheid
Stillegging kan opgevangen worden door lokale functies, door verhuizing, door ander vervoer en door elektronische communicatie. Een geringe mate van luchtvervoer van politici en zakenmensen zou men kunnen handhaven.
3. Aandeel in de CO2 uitstoot.
Luchtverkeer is enorm energie slurpend vanwege enerzijds het grote brandstofgebruik per kilometer en anderzijds de zeer energierijke aard van haar productiemiddelen (aluminium, kerosine, vliegtuigbouw) en infrastructuur (vliegvelden, wegen, catering, opleidingen, beveiliging). Alles meegerekend een veel groter aandeel in de uitstoot dan waarmee nu wordt gerekend.
4. Lokmiddel en ruggengraat van expansie.
Politiek in de watten gelegd (geen belasting op kerosine, gratis infrastructuur, subsidies op vliegtuigbouw en maatschappijen, buiten Kyoto-protocol) geeft ze veel te gemakkelijk en veel te goedkoop gelegenheid tot vertrek en vlucht uit het lokale. Limitering kan daarom bijdragen tot het lokaal maken en lokaal herstructureren van de menselijke activiteit.

Een dergelijk duidelijk doel kan mogelijk tal van organisaties, weldenkende burgers en boeren verenigen om zich te scharen achter actie-voorstellen van communicatieve en demonstratieve aard.

Het gaat er uiteindelijk om de politieke krachten op korte termijn heel duidelijk te maken dat in het actuele beleid de volgende twee zaken absoluut niet meer samengaan:

- ~ het politiek promoten, steunen en beschermen van luchtverkeer, luchthavens en vliegtuigindustrie en dezen tot speerpunt maken van expanderend beleid,
- ~ het waarborgen van de essentiële levensbehoeften van de samenleving nl. voeding, wonen, groei en voortplanting, en veiligheid.

Om in deze buitengewone omstandigheden de essentiële menselijke activiteiten te waarborgen, zullen de overbodige en levens bedreigende activiteiten gestaakt moeten worden.

Prioriteiten dus en consistent beleid.

_____ / / / / / / / / / / _____